

Časné jaro

Není možné předem stanovit datum, kdy má dojít k rozšíření úlového prostoru. Rozkvět slivoní se může lišit i na stejném stanovišti třeba o týden, jako tomu bylo v letech 2015 a 2016.

Počasím nestálé předjaří pomalu končí. Teploty se alespoň přes den šplhají přes hraničních 12 °C, a i když ještě stále zdroje včelí pastvy ohrožují lokální mrazíky, skladba kvetoucích rostlin je čím dál pestřejší. Lísky, olše, jívny a topoly vystřídala flóra časného jara. Trnky, mirabelky, meruňky, javory, třešň ptačí a pampelišky jsou již spolehlivým zdrojem pylu pro výživu plodu. A registrujeme i přínos sladiny ukládané do buněk nad plodové těleso.

Kontrola zásob, jejich doplnění a podněcování

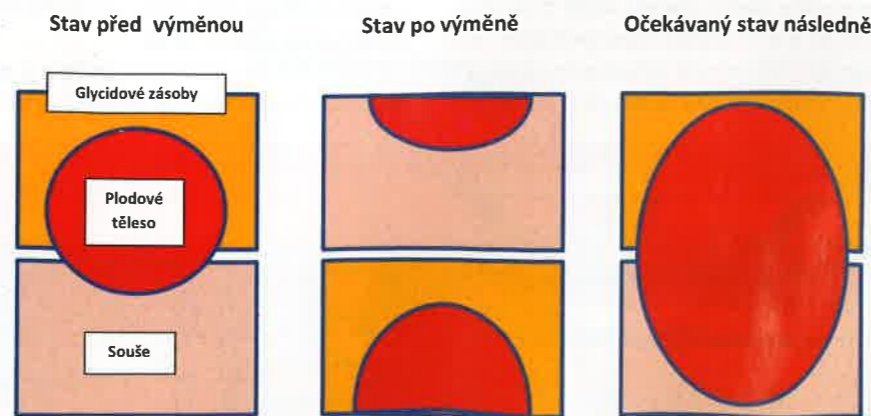
Včelstva na pohled sílí pomalu, což mají na svědomí umírající dlouhověké včely, které jsou postupně nahrazovány líhnocími se mladuškami. Ztráty by neměly být již způsobeny roztočem Varroa, neboť jsme včelstva ošetřili nátěrem plodu a fumigací, případně je máme vyšetřena jako prosťá varroázy. Pouze šetrná kontrola kladení matky a dostupných zásob (neměly by klesnout pod 5 kg) nás ubezpečí, že je vše v pořádku. Aprílové počasí občas nedovolí včelám snůšku, a tak nedostatek zásob by matku zarazil v kladení. V případě nouze je možné včely přikrmit rozředěnými zbytky medových zásob, které pocházejí z vlastní produkce, medocukrovým těstem (asi 0,5 kg) nebo cukerným roztokem v poměru 1:1 a v dávce přibližně 1,5 l na včelstvo za týden. Řidší roztok včely roznesou do větších ploch plástů a tím včelstvo získává informaci o vydatnější snůšce, což podporuje kladení matky. Podáváme po opravdu nutnou dobu, aby s rozkvětem třešně ptačí již byly tyto zásoby zkonsumovány a nesměly se tak s nektarem, který bude tvořit základ medu určeného k vytočení. Účinným způsobem podněcování je odvíčkování či jiné mechanické rozrušení plástů se zimními zásobami a jejich přemístění do spodní části úlu. Otevřené zásoby, k tomu na nevhodném místě – blízko česna, včely musí přenosit do optimální polohy, přičemž dochází k simulaci snůšky, vyšší energetické

spotřebě, nárůstu fyzické aktivity včel a následně i teploty úlového prostoru. Zvyšuje se tak sice spotřeba zásob, ale rovněž tlak na kladení matky, a se zvyšující se teplotou a počty mladušek i schopnost zpracovávat vosk.

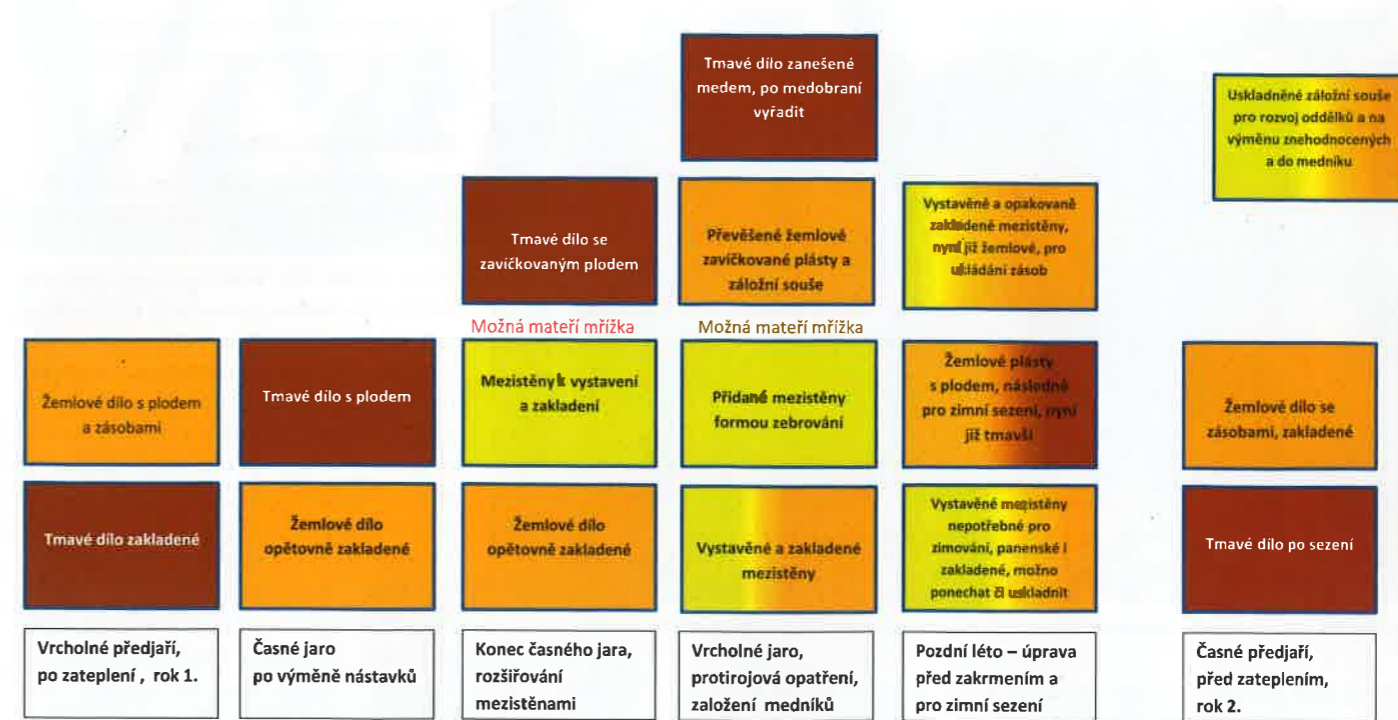
Hlavně klid a včely v teple

Výraznější stavební pud ale přijde až s vydatnější snůškou, a proto se nám budou hodit loňské souše, nejlépe žemlové, v kterých již proběhlo opakovaně líhnutí plodu. Navíc i čerstvě vyčištěné plásty po zásobách jsou pro matku atraktivnější. Plesnivě či fumigací poškozené plásty vyměníme za uskladněné souše, které vkládáme na kraj plodového tělesa. V této době nerozdělujeme plodové těleso ani

soušemi, natož mezistěnou. Mezistěny lze používat, až mladušky obsedají tolik uliček, aby se teplota mimo plodové těleso pohybovala okolo 20 °C, což obvykle nastane, pokud je nástavek téměř zaplněn včelami. Pokud nemáme souše, mezistěnu vložíme na kraj plodového tělesa, blíže ke středu, nikoliv ke stěně, kde by zůstala dlouho bez povšimnutí. Každý úkon ve včelách si v tento čas náležitě naplánujte, nevhodným zákrokem můžete včelstvo podtrhnout ve vývoji, zejména pokud narušíte jeho tepelnou pohodu. Pokud si nejste jisti, zda je vhodné provést změnu, zejména tu radikálnější, je lépe počkat. Všechny zásahy v tomto období musí doprovázet příznivé a ustálené teplotní podmínky. Sledujte předpověď počasí a úpravy úlového prostoru provádějte v době, kdy nehrozí změna počasí, která včelám neumožní výlety za pastvou, či je bude nutit ke stažení do chumáče. Včelstvo v pudu sebezáchovy opustí příliš roztažené plochy plodových plástů, které pak zachladnou, a plod uhynie.

Obr. 4 Schéma výměny nástavků: a) Schéma rozšíření úlového prostoru výměnou nástavků

Obr. 4 Schéma výměny nástavků: b) Schéma obměny díla

Kdy „přehazovat“ nástavky...

Nejčastější obavou začínajících včelařů, kteří si již nějaké suverénní rady vyslechli, je práce s nástavky v rámci celého včelařského roku, ale především s jejich jarním „přehazováním“. Obvykle tuto informaci získali od praktikujících včelařů, ale i pokročilejší začátečníci se ptají, JAK vlastně na ty nástavky. Mnohem důležitější je však se ptát PROČ a KDY rozšiřovat včelám úlový prostor, protože to je to, o čem tu běží. Dovolím si zaměřit se především na naši obvyklou rámkovou míru 39 x 24 cm. Čas tohoto radikálního úkonu volím v době, kdy již nejsou výrazné teplotní změny a je již stabilní pastva, zastoupená vydatným zdrojem pylu i nektaru, kterou představují například všudypřítomné pampelišky. Dřeviny uvedené na začátku článku sice rovněž poskytují zdroj výživy, avšak mnohdy odkvétají za větrného a chladného počasí a jejich potenciál zůstane včelami nevyužit. Pampeliška lékařská však s rozkvětem počká na lepší počasí a je po dlouhou dobu významným zdrojem pylu i nektaru.

... a proč?

Vycházíme z předpokladu, že jsme náš oddělek zazimovali ve 2 nástavcích, s 20–22 vystavenými plásty, z nichž jsme jeden zásobní odebrali, aby vznikl prostor pro podzimní fumigaci. Po prvním proletu jsme tento medný plást včelám vrátili, do blízkosti jejich sezení. Včely se projedly zásobami a nyní obsedají horní nástavek, který je již zakrytý fólií a utepelen ve strůpku. Matka klade jeden plást za druhým a včely již obsedají alespoň 9 uliček. Pokud nadzvedneme horní nástavek, který

mladuškami již „přetéká“, určité procento včel se rovněž natáhlo i do spodního, který je sice nyní bez zásob, ale se staršími soušemi, které jsme pořídili s oddělkem, a tyto matku lákají ke kladení. Už i zde je patrný v malém množství otevřený plod, či alespoň vajíčka.

Za těchto podmínek si můžeme dovolit vyměnit pozici obou nástavků, tzv. je přehodit. Tím jsme vlastně roztrhli dosud celistvé plodové těleso, které již zasahovalo do obou nástavků. Jeho horní část, lemova-

ná zásobami se dostala dolů a spodní, která byla sotva zaplodována pod horní loučkou, se ocitla pod stropem. Včelám toto seskupení ale naprosto nevyhovuje, plodové těleso chtějí mít kompaktní a kulovité a zásoby zase pěkně po obvodu. Proto dělnice zaměří všechnu svou pracovitost v zájmu nápravy tohoto stavu. Přenosí zásoby, aby matka mohla obě rozdělené části plodového tělesa znovu spojit prokládním. Přesun zásob v této fázi funguje jako intenzivní podněcování a matička je rovněž vyburcována

Pampelišky, významný zdroj pylu i nektaru

Foto Jan Ševčík, www.naturfoto.cz

Zasobní rámeček 15. 4. Zimní zásoby doplněné čerstvým pylem v hojném množství

k maximálnímu výkonu, než by tomu bylo při spontánním průběhu. Tento dramatický zásah musí včelstvo zvládnout především tepelně, proto zákrok neprovádíme, pokud má dojít ke zhoršení počasí. Stejně tak ho neuplatníme u vyšší rámkové míry, jednak proto, že vysoké plodiště matce poskytuje dostatečnou plochu pro jarní rozvoj, ale také proto, že většinou sestavu tvoří jen jeden vysoký nástavek. U nízké rámkové míry je půvab metody v tom, že plodové těleso s cílem o rozšíření úlového prostoru dělíme vložení celého nástavku souší či později mezistěn.

Zákon 40 dní

Na rozšiřování úlového prostoru nespěchejme, pokud včelstva ještě dostatečně nezesílila, počasí je vrtkavé a zdroje pastvy v nedohlednu. Ztrátu na plodu již budete

dohánět velice problematicky. Není neobvyklé, že se nástup kvetení ve stejné lokalitě mezi roky mění o 14 i více dní, proto je nelze vztahovat k přesnému datu, ale právě k rozkvětu signálních rostlin. Veškeré úkony, které takto provádíme, jsou s úmyslem připravit včelstva na největší snůšku v době kvetení ovocných stromů a řepky a dostat do kondice co možná nejpočetnější armádu létavek, které využijí potenciál krajiny, zemědělských plodin i případně ustojí kočování. Zdali se nám tento úmysl podaří, můžeme odhadnout na základě „zákona 40 dní“. V této době, za standardních podmínek, dojde k vývoji létavky od položení jejího vajíčka až k vylétnutí za pastvou. Z každého decimetru plodu se vylíhne 400 mladušek a každý rámeček míry 39 x 24 cm má 8 dm² plochy z každé strany. Obdobně pak vydedukujeme obsah úlového prosto-

ru, který bude nutné včelám poskytnout, aby nedocházelo k jeho přeplnění a přeřítí.

Obměna voskového díla

Ne nepodstatným momentem tohoto úkonu je také to, že se posouvá spodní nástavek, který obsahoval nejstarší souše o patro výš, a mladší dílo, které bude součástí plodiště celou sezónu, se dostává na první pozici ode dna. Následně tmavé souše ve druhém nástavku budou zakladeny. Při dalším úkonu, kterým bude převěšení zavíčkovaných plodových rámků a přidání třetího nástavku, se přeloží tyto tmavé pláсты na úroveň medných zásob a jejich místo nahradí mezistěna. Po vylíhnutí plodu dojde k zanesení pláství medem a po následném vytočení je bude možné z dalšího užívání vyřadit. Pokud stejným způsobem budeme pracovat i v dalších letech, systematicky budeme voskové dílo obnovovat. Tímto úkonem však se dostáváme do další epochy včelího roku, kterým je vrcholné jaro.

Období a jeho signální rostliny, které nás na jarní rozvoj upozorní, již nyní nabádají, abychom si připravili dostatečný počet rámků a mezistěn, a to nejen nejen do stávajících úlů, ale i pro tvorbu oddělků. Buďte připraveni včas reagovat na populační explozi svých včelstev, aby včely měly optimální podmínky pro stavbu i snůšku a nedošlo nedostatečným rozšiřováním prostoru k omezení jejich schopností a nezavdali jsme jim důvod k opuštění naší včelnice v podobě rojů. Ale o tom až příště.

Dana Belušová,
členka RR, jednatelka ZO Kladno,
členka OO Kladno,
belusova@vcelarstvi.cz

Mezinárodní včelařská výstava a přehlídka medovin v květnu na brněnském výstavišti

Od 11. do 14. května 2017 proběhne na brněnském výstavišti Národní výstava hospodářských zvířat souběžně s veletrhy AMINÁL TECH, NATUR EXPO BRNO a Národní výstavou myslivosti. V rámci tohoto komplexu se uskuteční i mezinárodní včelařská výstava v pavilonu F. Tato akce je určena jednak odborníkům, pro které jsou připraveny včelařské přednášky a prodej včelařských potřeb, a jednak široké veřejnosti, která přichází nakoupit včelařské produkty – například med, výrobky z medu a medovinu. Souběh s Národní výstavou hospodářských zvířat a dalšími veletrhy je zárukou vysoké návštěvnosti.

LIVE STOCK
VÝSTAVA
ZVÍŘAT

www.vystavazvirat.cz

Central
European
Exhibition
Centre

BVV
Veletrhy
Brno